

terras, het laagste terras aan de westkant van de weg, is onder andere een sleuf gegraven in de hoofdas en in de dwarsas naar het zuiden. In deze dwarsas heeft men resten van verharde paden aangetroffen, evenals scherven van pijpen en huishoudelijk aardewerk. Een rechthoekige fundering is mogelijk de ondergrond van een tuinbeeld geweest. De indeling van de parterres is niet duidelijk. Op het ogenblik worden grondmonsters en monsters van resten van planten, zoals wortels, onderzocht.

De belangrijkste vondst is het hardstenen bassin op het derde terras; het is bijna compleet onder de grond vandaan gekomen (fig. 2). Tot voor kort ging men ervan uit dat het derde terras na het verval van de rechtlijnige tuin halverwege de 19de eeuw, opgehoogd was met een laag aarde. Nu is gebleken dat er geen aarde is opgebracht, maar dat waarschijnlijk de vijver verdiept lag. De fundering van muurtjes rond het bassin wijzen hierop. Toen het bassin niet meer gebruikt werd, heeft men het hardstenen spuitsuk van de fontein in het midden op de bodem geplaatst, naast het voetstuk, en het bassin gevuld met mer-

gel en aarde. Zo is dit belangrijke deel van het derde terras anderhalve eeuw bewaard gebleven (fig. 3).

Aan de overkant van de weg Maas-tricht-Kanne ligt het vierde terras, geklemd tussen de weg en de rivier de Jeker. Dit deel van de tuin heeft in de loop van de jaren een natuurlijk karakter gekregen: de vijver is veranderd in een drinkpoel voor het vee. Bij het onderzoek zijn de wanden van dit grote bassin opgemeten. Restanten van de wanden en dekstenen van mergel zijn nog aanwezig. In het bassin bevindt zich een eiland, waar volgens de gravure en het gedicht in Halma's boek een beeld van Neptunus met zijn drietand stond. Nu is er door de enorme plantengroei weinig terug te vinden van de vorm van dit eiland.

Een ondergronds kanaal loopt van het bassin in zuidelijke richting naar de Jeker. Waarschijnlijk heeft vroeger de rivier het bassin gevoed. Opvallend is het iets verhoogd liggend pad aan de oostkant van de vijver.

Het bovenste terras is al gereconstrueerd, waarbij enigszins is afgeweken van de historische gegevens, vooral om praktische redenen. Dit deel van de tuin wordt als terras bij het restaurant gebruikt.

Tot voor kort dacht men dat de gravure in Halma's boek een afbeelding was die meer op fantasie dan op werkelijkheid berustte. Het onderzoek heeft echter aangetoond dat hier inderdaad een rechtlijnige tuin heeft gelegen, zoals ook in het "heldendicht" is beschreven. De verhoudingen blijken echter niet helemaal juist te zijn weergegeven: hier en daar zijn de afmetingen overdreven, zoals van het bassin op het derde terras, dat veel kleiner blijkt te zijn dan op de afbeelding.

De gravure en de overgebleven elementen van de tuin zijn de leidraad geweest voor een voorlopig ontwerp dat is opgesteld door de tuin- en landschapsarchitect W. Snelder uit Eys.

Nu grazen in de tuinen van kasteel Neercanne nog koeien en schapen. Het streven is om in 1998, wanneer het 300 jaar geleden is, dat Neercanne werd gebouwd, het kasteel en de tuinen weer als eenheid in hun oude luister te hebben hersteld.

DANKWOORD

Met dank aan de Nederlandse Tuinenstichting.

KORTE MEDEDELINGEN

OUDE PUBLICATIES OVER VLEERMUIZEN

Bij het publicatiebureau zijn nog de volgende publicaties (originele overdrukken) over vleermuizen verkrijgbaar. De vermelde prijzen zijn exclusief portokosten.

WILDE, J. DE & P.J. VAN NIEUWENHOVEN, 1054. Waarnemingen betreffende de winterslaap van vleermuizen. Publ. Natuurhist. Gen. 7: 51-83.

Voorraad: meerdere ex., prijs f 5,—.

NIEUWENHOVEN, P.J. VAN, 1956. Ecological observations in a hibernation-quarter of cave-dwelling bats in South-Limburg. Publ. Natuurhist. Gen. 9: 1-55.

Voorraad: meerdere ex., prijs f 7,—.

PUNT, A. & S. PARMA, 1964. On the hibernation of bats in a marl cave. Publ. Natuurhist. Gen. 13: 45-59.

Voorraad: meerdere ex., prijs f 4,—.

SLUITER, J.W. & P.F. VAN HEERDT, 1957. Distribution and decline of bat popula-

tions in S. Limburg from 1942 till 1975. NHM 46: 134-143.

HEERDT, P.F. VAN & J.W. SLUITER, 1955. Longevity in bats. NHM 44: 35-36.

Voorraad: 4 ex., prijs f 1,—.

HEERDT, P.F. VAN & J.W. SLUITER, 1961. New data on longevity in bats. NHM 50: 36.

Voorraad: 1 ex., prijs f 1,—.

HEERDT, P.F. VAN & J.W. SLUITER, 1953. The results of bat-banding in the Netherlands in 1952 and 1953. NHM 42: 101-104.

Voorraad: 3 ex., prijs f 1,—.

HEERDT, P.F. VAN & J.W. SLUITER, 1954. The results of bat-banding in the Netherlands in 1954. NHM 43: 85-88.

Voorraad: 2 ex., prijs f 1,—.

HEERDT, P.F. VAN & J.W. SLUITER, 1956. The results of bat-banding in the Netherlands in 1955. NHM 45: 62-64.

Voorraad: 4 ex., prijs f 1,—.

HEERDT, P.F. VAN & J.W. SLUITER, 1957. The results of bat-banding in the Netherlands in 1956. NHM 46: 13-16.

Voorraad: 2 ex., prijs f 1,—.

HEERDT, P.F. VAN & J.W. SLUITER, 1958. The results of bat-banding in the Netherlands in 1957. NHM 47: 38-41.

Voorraad: 2 ex., prijs f 1,—.

HEERDT, P.F. VAN & J.W. SLUITER, 1959. The results of bat-banding in the Netherlands in 1968. NHM 48: 96-98.

Voorraad: 1 ex., prijs f 1,—.

HEERDT, P.F. VAN & J.W. SLUITER, 1960. The results of bat-banding in the Netherlands in 1959. NHM 49: 42-44.

Voorraad: 2 ex., prijs f 1,—.

Genoemde publicaties kunnen alleen schriftelijk besteld worden bij het publicatiebureau. Per omgaande vindt verzending plaats, waarbij de nota wordt toegevoegd. Uiteraard kan alleen maar geleverd worden zolang de voorraad strekt.

M. LENDERS-MARTENS
Publicatiebureau
Groenstraat 106
Melick

NOG EENS ALBINO EGELS (*ERINACEUS EUROPAEUS*)

In een voorgaande aflevering van het Natuurhistorisch Maandblad (VERGOOSSEN, 1989) heb ik een overzicht gegeven van alle albino egels die uit Limburg bekend zijn. Dit overzicht is inmiddels alweer achterhaald. Gedurende 1989 dienden zich namelijk twee nieuwe gevallen aan:

* Op 23 april vond ik een platgereden albinistische egel op de afrit van de kanaalbrug in de gemeente Echt (blok 60-12-43). Het betrof een in 1988 geboren exemplaar. De aard van de vindplaats deed vermoeden dat ook deze egel van Ohé en Laak afkomstig was!

* Op 22 augustus zag F. le Noble langs de autobaan Heerlen-Maastricht, ter hoogte van Rothem (blok 62-11-51, een platgereden albinistische egel op de vluchstrook liggen. Al met al zijn nu tien gevallen uit Limburg bekend. Voor verdere waarnemingen — ook van normaal gekleurde egels — houdt de Zoogdierenwerkgroep zich aanbevolen!

LITERATUUR

VERGOOSSEN, W.G., 1989. Opnieuw albino egels (*Erinaceus europaeus*). Natuurhist. Maandbl. 78 (7/8): 110.

W.G. VERGOOSSEN
Hulststraat 20
Echt

VLINDER TUIN AKTIE

De Vlinderstichting start 15 september de **Vlinder Tuin Aktie** met als motto Een Vlinder Meer of Minder?

Bij verschillende tuincentra in Nederland zijn dé vlinderstruiken (*Buddleja*) te koop met een speciaal vlinderetiket. De Vlinderstichting luidt in het Vlinderjaar 1989 de alarmbel. De vlinderfauna is in ons land namelijk sterk achteruitgegaan.

Met minder vlinders verliest onze leefomgeving haar kwaliteit! Daar moeten we met z'n allen iets aan doen. En we kunnen allemaal zelf iets doen voor de vlinders en het behoud van vlinders. Om te beginnen kun je je eigen tuin of balkon aantrekkelijker maken voor vlinders.

Door nu *Buddleja*'s in uw tuin te planten helpt u de vlinders in uw eigen omgeving. Tevens steunt u de Vlinderstichting die zich inzet voor het behoud en herstel van de Nederlandse vlinders. Bij de tuincentra kunt u meer informatie ontvangen hoe u van uw tuin een vlin-

dervriendelijke tuin kunt maken. In het boekje "Vlinders in uw tuin" is de planten top-10 voor vlinders opgenomen met een aantal ontwerpen voor de aanleg van een vlindervriendelijke tuin. Zo kan elk jaar een echt **vlinderjaar** genoemd worden!

Voor meer informatie over de **Vlinder Tuin Aktie**, informeer bij uw tuincentrum in de buurt of neem contact op met de Vlinderstichting.

VLINDERSTICHTING

Postbus 506
6700 AM Wageningen

Informatie tijdens kantooruren:
tel. 08370 - 24224/11220
fax. 08370 - 24180

Vragen naar Els Hekstra

J.A. NIJKAMPPRIJS 1990

Alle jongeren, die de leeftijd van 25 jaar in 1990 nog niet hebben bereikt, worden uitgenodigd mee te dingen naar de J.A. Nijkamp prijs 1990.

Het bestuur van de KNNV stelt om de twee jaar een prijs beschikbaar voor werkstukken die gemaakt zijn door jongeren en die betrekking hebben op een onderwerp uit de (veld)biologie of de natuurbescherming. Dit werkstuk kan bestaan uit een geschreven tekst, maar ook uit een foto-reportage, een geluidsregistratie of iets anders.

Jongeren, die de leeftijd van 25 in november 1990 nog niet bereikt hebben, worden uitgenodigd hun werkstuk op te sturen naar onderstaand adres vóór 1 maart 1990. Na beoordeling door de jury zal de prijs, die bestaat uit een oorkonde en een geldbedrag van f 1000,— worden uitgereikt op de Verteenwoordigende Vergadering van de KNNV op 3 november 1990.

KNNV, Oudegracht 237
3511 NK Utrecht, 030-314797

DE UYTENBOOGAART-ELIASEN JONGERENPRIJS

De Uyttenboogaart-Eliasen Stichting wil gaarne het entomologisch onderzoek van jongeren stimuleren. Daarom heeft het stichtingsbestuur besloten naast de Uyttenboogaart-Eliasenprijs een prijs van f 1.500,— in te stellen voor vrijetijds entomologisch onderzoek van jongeren tot 25 jaar. De eerste UES jongerenprijs zal in de herfst

van 1990 worden uitgereikt. Voordrachten voor de prijs worden vóór 1 mei 1990 ingewacht bij de secretaris van de Uyttenboogaart-Eliasen Stichting (onderstaand adres). De volgende richtlijnen zullen worden gehanteerd:

* De UES jongerenprijs wordt eens in de twee jaar toegekend voor een entomologisch onderzoek verricht door jongeren die tijdens de uitvoering van het onderzoek nog geen 25 jaar zijn. Zowel enkelingen als groepjes van onderzoekers komen in aanmerking. Niet in aanmerking komen het onderzoek van degenen die de entomologie beroepsmatig beoefenen en stage-onderzoek dat in het kader van universitaire studie of hogere beroepsopleiding is uitgevoerd.

* Het onderzoek dient recent (niet langer dan 3 jaar geleden) te zijn uitgevoerd. De resultaten van het onderzoek dienen in de vorm van een publicatie of verslag beschikbaar te zijn.

* Als criteria voor de toekenning van de prijs gelden naast kwaliteit en originaliteit van het onderzoek, de stimulans die van het werk uitgaat.

* De prijs bestaat uit een bedrag van f 1.500,— en een brief van het bestuur van UES waarin de motivering voor de toekenning van de prijs kort wordt uiteengezet.

* Onderzoek als hierboven bedoeld, kan door de onderzoekers zelf en, met hun medeweten, door anderen worden voorgedragen voor de UES jongerenprijs.

* Het UES-bestuur wijst een selectiecommissie van drie deskundigen aan, die een gemotiveerde voordracht voor de toekenning van de UES jongerenprijs doet aan het UES-bestuur. De beraadslagingen van de commissie zijn vertrouwelijk, alleen de prijswinna(a)r(es) wordt bekendgemaakt. Bij onvoldoende kwaliteit van de voorgedragen onderzoekingen wordt de prijs niet toegekend.

* De eerste UES jongerenprijs zal worden uitgereikt in de herfst van 1990. Voordrachten voor de prijs worden vóór 1 mei 1990 ingewacht bij de Secretaris van de Uyttenboogaart-Eliasen Stichting, Herengracht 548, 1017 CG Amsterdam.

TENTOONSTELLING "SEX EN EROTIEK IN HET DIERENRIJK"

Hoe maken kikkers of vlinders elkaar het hof? Wel eens verliefde lieveheersbeestjes gezien? Van de bloemetjes en

de bijtjes denken we alles te weten, maar de tentoonstelling "Sex en Erotiek in het Dierenrijk" laat het nu eens echt zien!

De tentoonstelling, samengesteld door het Noordbrabantse Natuurmuseum in Tilburg, is vanaf 15 oktober 1989 tot 29 januari 1990 te bezichtigen in het Natuurmuseum Nijmegen.

Naast deze wisselexpositie is in het Natuurmuseum op de tweede verdieping ook een permanente tentoonstelling te zien: "Het rijk te kijk", over de vorming van de landschappen in het Rijk van Nijmegen vanaf de IJstijden tot nu toe.

Beide tentoonstellingen zijn geschikt voor alle leeftijden!

NATUURMUSEUM NIJMEGEN
Gerard Noodtstraat 21
6511 SV Nijmegen
Telefoon: 080 - 230749

Openingstijden:
maandag t/m vrijdag: 10.30 - 17.00 u.
zaterdags gesloten
zondag: 13.00 - 17.00 u.

BOEKBESPREKINGEN

ATLAS VAN DE NOORDBRABANTSE FLORA

JOOST M.A. COOLS. Utrecht, Kon. Ned. Natuurhist. Vereniging, 1989. 372 blz., ill. Natuurhistorische Bibliotheek K.N.N.V., nr. 51 (ISBN: 90-5011-028-2 geb.)

Prijs (incl. verzendkosten): leden f 32,—, niet-leden f 48,—. Bestelling: door het overmaken van het bedrag op giro 13028 t.n.v. de Stichting Uitgeverij K.N.N.V., Burg. Hoogenboomlaan 24, 1718 BJ Hoogwoud. Inlichtingen: 030-314797.

Na vele jaren van voorbereiding — de veldwerkperiode beslaat ± 18 jaar — is onlangs dan eindelijk de eerste provinciale flora-atlas verschenen. Het monnikenwerk van Joost Cools en de zijnen, waaronder velen die onbetaald in vrije uren eraan werkten, is voltooid en het is een degelijk werk geworden. Het is min of meer opgebouwd volgens het recept van de Atlas van de Nederlandse flora; zo is de verspreiding van de soorten met behulp van uurhokkenkaartjes in beeld gebracht. Het is dan ook bijna vanzelfsprekend dat deze provinciale atlas wordt ingeleid met de — terechte — felicitaties van Eddy Weeda, een van de noeste werkers achter de Atlas van de Nederlandse flora en nu als landelijk coördinator van FLORON een van de drijvende krachten achter een nog gedetailleerder en sneller uit te voeren nieuwe, landelijke florakartering.

De atlas van de Noordbrabantse flora geeft van alle plantesoorten die bekend zijn van de provincie een verspreidingsbeeld en loopt daarmee zelfs voor op de flora-atlas voor Nederland.

Dat veel planten ook de laatste jaren nog terrein verliezen wordt duidelijk uit de verspreidingskaartjes die voor drie verschillende perioden (vóór 1950, na 1950 en na 1980) weergegeven worden. Toch blijkt Brabant nog een rijke flora te herbergen: in totaal bijna 1200 soorten, terwijl de provincie toch maar twee flora-districten omvat: het Fluviaal en het Kempens district. Ter vergelijking: binnen Limburg worden volgens de meest recente inzichten (E. Weeda in Gorteria nr. 4 van augustus dit jaar) vier flora-districten onderscheiden en er zijn ± 1260 soorten gevonden. Hier moet wel bij aangetekend worden dat — zoals Joost Cools uitlegt — in Brabant in feite drie soorten fluviaal gebied voorkomen: een brak getijdengebied, een zoetwater-getijdenge-

bied en het gewone rivierengebied. Wanneer dan ook nog het aanzienlijk grotere grondoppervlak van Brabant in aanmerking wordt genomen dan is het eigenlijk verwonderlijk dat er in Brabant niet méér in plaats van minder soorten dan in Limburg voorkomen.

Merkwaardig is dat behalve het totaal aantal soorten ook het aantal uitgestorven soorten vrijwel gelijk is aan dat in Limburg: 178 respectievelijk 170 (dit laatste volgens Cortenraad en Mulder, zie Natuurhist. Maandbl. 78(11): 181-184).

De soorten die in één tot tien uurhokken voorkomen worden door Joost Cools bedreigde soorten genoemd; een wat arbitrair criterium, immers de omvang van de populaties per uurhok kan binnen dit criterium nog zeer sterk verschillen. Er kunnen, zo lijkt het, een aantal soorten tussen zitten die in feite niet echt als bedreigd aan te merken zijn. Verbazingwekkend is dan dat het aantal bedreigde soorten aanzienlijk kleiner is dan het aantal soorten dat in Limburg niet verder komt dan naar schatting tien populaties; dat zijn er volgens de meest recente gegevens ± 225 (zie eveneens Natuurhist. Maandbl. 78(11): 181 - 184). Speelt ook hier het veel grotere oppervlak van de provincie Noord-Brabant een rol of is het een gevolg van de gemiddeld genomen geringere omvang van de natuurgebieden in Limburg (en de dienengevolge sterkere verstoring en aantasting door verzuring, vermesting, verdroging etc.)?

U ziet het, zoals gewoonlijk roept een goed stuk onderzoek tenminste evenveel vragen op als het beantwoordt. En dat is precies zoals het moet zijn: wat zou het leven saai worden als we alles wisten en alles begrepen.

Het boek is gebonden, omvat 372 bladzijden en is verlichtigd met enkele foto's en goed geslaagde tekeningen van de schrijver. Het wordt uitgegeven door de K.N.N.V. in de reeks "Natuurhistorische Bibliotheek".

T. MULDER

NATUURGERICHTE RECREATIE

J.L. VERKADE. Uitgegeven als nr. 4 in de Recreatie reeks van de Stichting Recreatie; prijs f 19,90.

Natuurgerichte recreatie is een onderwerp dat de laatste tijd meer en meer aandacht krijgt, zowel van planologen en projektontwikkelaars die hopen dat dit type recreatie wél aanvaardbaar zal zijn voor de natuurbescherming, als van natuurbeschermers die met deze term een serie in hun ogen toelaatbare en deels ook educatieve vormen van recreatie in natuurerreinen samenvatten. Een aantal natuurbeschermers heeft bovendien de hoop dat het bevorderen van dit type recreatie aanleiding zal zijn om meer natuurerreinen te ontwikkelen m.n. in recreatie-gebieden.

Het boekje bevat twee sporen: enerzijds wordt uiteengezet hoe met behulp van zgn. "marketing-systeematiek" een zorgvuldige afstemming van middelen en instrumenten op de met het recreatief aanbod nagestreefde doelen kan worden bereikt, anderzijds wordt middels een groot aantal voorbeelden aangegeven hoe in de praktijk wordt omgegaan met natuurgerichte recreatie.

De voorbeelden zijn, zoals zo vaak, het meest verhelderend. De marketing-aanpak om te komen tot een goed doortimmerd plan voor natuurgerichte recreatie is in feite niet veel meer dan het systematisch onderzoeken wat gewenst is, wat kan en wat de beste invulling is in de zin van recreatieaanbod, prijs, plaats, tijd en promotie.

Uit de in het boek gegeven voorbeelden blijkt echter dat in geen enkel geval een volledige, systematische aanpak gevolgd is.

Geschetst worden een weekendarrangement in het dungebied van Voorne, vaarexcursies in de Wieden, excursiemogelijkheden in de Groote Peel, natuurontwikkeling in recreatiegebied het Twiske, de mogelijkheden voor natuurgerichte recreatie in de Biesbosch, het stimuleren van de "vogelsport" in brede kring door de Vereniging voor Vogelbescherming, bosomvorming gericht op vergroting van de recreatieve aantrekkelijkheid in het Spanderswoud en het Vijfhoekpark bij Hilversum, natuurontwikkeling in de boswachterij de Vuursche (door een groep vrijwilligers!) en de vergroting van mogelijkheden voor fauna-observatie op de Hoge Veluwe.

In bijna alle voorbeelden is het doel van de natuurbescherming bij het vergroten van de mogelijkheden voor natuurgerichte recreatie in hoofdzaak natuur-educatie, het vergroten van inzicht in en begrip en respect voor na-